

K O Š T I C K Ý Z P R A V O D A J
pro obce Koštice, Vojnice, Vojničky, Želevice – leden 2016

Vážení občané!

Po mnoha letech práce ve prospěch našich obcí odcházejí do důchodu obě administrativní pracovnice obecního úřadu – paní Božena Ajsnerová a paní Jarmila Zelinková. Děkujeme jim za obětavou práci a přejeme do dalších let hodně zdraví a pohody.

Na jejich místo nastoupily paní Dana Langová a paní Simona Mikovcová. Přejeme jim příjemnou práci!

Společenská kronika

V měsíci lednu významné životní jubileum oslavují:

paní Helga Doušová - 78 let
paní Zdeňka Smržová - 81 let
pan Miroslav Kricner - 82 let
paní Jana Khýnová - 60 let
pan Vladimír Matouch - 60 let

Blahopřejeme!

Nepřehlédněte.

- **Kotlíkové dotace** – protože se množí dotazy na možnost využití krajských tzv. Kotlíkových dotací na pořízení nových ekologických kotlů k vytápění, Obec Koštice ve spolupráci s Mikroregionem Perucko nabízí informační seminář k této problematice, který se uskuteční dne 11. února 2016 v 16 hodin v budově OÚ Černčice. Zájemcům bude zajištěna doprava – je nutné se přihlásit do 10. 2. 2016 u paní Simony Mikovcové (Fryčové ☺!) na OÚ Koštice.
- **Sběrný dvůr** bude do konce března otevřen každých 14 dnů – vždy sudou sobotu v době od 8.30 do 11 hodin.
- Ve středu 28. 1. 2016 v ranních hodinách se objevila v Košticích u hlavní silnice mladá srna, která se pohybovala zmateně, proto hrozilo nebezpečí úrazu či dopravní nehody. Záchranu se ujali paní Marie Stahlová a Patrik Stahl, kteří ve spolupráci s panem Pavlem Růdlem ml. (člen MS Žejdlička) a pracovníky obce srnku zachránili a odvezli do lesa. Děkujeme!
- **SDH Koštice zve všechny občany na Masopust 2016!** Pojdte pomoci uchovat dlouholetou tradici, oblékněte masku a vydejte se s ostatními průvodem po obci! Zažijete, co jste nezažili, ochutnáte samé dobré pochoutky ☺!

Tajemství domů - Dvůr č.p. 32 (Bývalá tvrz a život v ní v 17. století)

Koštický dvůr, původně tvrz, byl sídlem majitelů koštického panství. Jeho obyvateli byla nejen vrchnost, ale hlavně množství profesí, které jednak poskytovaly osobní služby majitelům a jeho rodině, jednak zajišťovaly provoz hospodářství.

16. století tvoří závěrečnou fázi vývoje tvrzí jako menších opevněných sídel. V Košticích šlo původně o izolovanou jednopatrovou budovu v komplexu hospodářských budov, obehnanou zdí. Po přestavbě pak šlo o jednokřídlou budovu, k níž byla připojena hospodářská stavení: konírny (maštale), kůlny pro kočáry, sklady vlny, byty úředníků a obydlí čeledi (ty se někdy přesouvaly do podzámčí), dvůr, ovčín, pivovar, kovárna, olejna, stavení pro šafáře, sklepy, chladírny atd., v ohrazeném areálu. Společenský život se rozšířil i do prostor tzv. Panské zahrady.

Správa panství zajišťovala veškerá spojení mezi poddanými a vrchností, zároveň obstarávala spojení místní vrchnosti s veřejnou správou země. Obsáhla jak osoby poddané, tak teritorium a veškerý majetek vrchnosti, především tzv. poplužní dvůr. V Košticích se málo lišil od vesnické usedlosti, do doby Lobkoviců byl však i sídlem šlechty.

Koštice byly vloženy do zemských desek r. 1634 ambiciózní cizí šlechtě, dědicům Jana z Aldringenu, jehož sestra Anna Marie se vdala za Jana Tomáše Brisigela a dostala věnem Koštice. Po manželově smrti byla majitelkou panství. Oba odpočívají v Křesíně. Pak se Koštic ujali jejich synové:

1663 Alexandr

1669 Leopold Albert

1676 Jan Florentin Matěj, pak Jan Tomáš a Osvald

1681 jejich sestra Marie Viktorie Koštice prodala Janu Kašpu Proyovi z Geiselbergu. Jeho manželka Anna Ludmila prodala panství r. 1694 Václavu Ferdinandu Popelu z Lobkovic, na Bílině a Libčevsi.

Zajímavé jsou záznamy o dvoře v Košticích té doby v matrice:

11. 2. 1670 se narodila Isabella, dcera Jana Gärbera, šafáře, a jeho ženy Doroty, kmotrou byla doña Isabella Salome de Brisigel.

22. 7. 1670 se narodil Jan Tomáš, syn svobodného pána Leopolda Alberta Brisigela a jeho ženy Isabelly Salome

16. 8. 1671 se narodil Leopold Osvald, syn Martina Ignáce Ritchela, zahradníka dvora koštického, a jeho ženy Zuzany. Kmotry byli Leopold Brisigel, pán na Košticích, jeho bratr Osvald Brisigel, dále rytíř Ernst z Portheimu a Jana Alžběta z Brozan

29. 4. 1672 se narodila Maximina Kateřina, dcera mlynáře Šimona Čermáka a jeho ženy Anny. Kmotry byli Leopold Brisigel, Kryštof Pakosta a urozená panna Maximina Kaudfock

7. 8. 1672 se narodil Augustin, syn Kryštofa, sklepníka dvora koštického, a jeho ženy Anny, kmotrem byl Leopold Brisigel

16. 4. 1675 se narodil Jan Tomáš, syn Kryštofa, podkomořího, a jeho ženy Anny. Kmotry byli Jan Tomáš Brisigel, pan Kryštof Lízner ze Spitzenbergu, urozená panna Maria Saloma ze Schöngelu a urozená panna Magdalena Líznerová ze Spitzenbergu

V čele dobře vedeného velkostatku stáli byrokrati převážně původem z drobné šlechty. Tito hejtmani, později správci, museli dodržovat pravidla majitele statku, odpovídalo tomu i jejich vzdělání.

Dle dostupných údajů v katastru byla tzv. hejtmanská chalupa v č. p. 4, v době sepisování Berní ruly r. 1654 byla pravděpodobně opuštěná (epidemie moru). Hejtmani a správci v ní bydleli od r. 1597. První byl *ouředník* Vondra, správce a vrchní dozorce statku koštického. Od r. 1607 v jeho domě žil nájemník Havel Klíma.

1618 písař Adam

1620 písař Jan Wolf

1632 Jan Klaus, hejtman panství Nový Hrad a Koštice

1651 Michal Háj, hejtman Koštic

1666-1679 Petr Voldšeit, správce Koštic

Nevíme však, kde bydleli poslední hejtmani před předáním úřadu do Libčevsi. V matrikách čteme, že dne 7. 10. 1685 byl kmotrem při křtu Anny Terezie, dcery zahradníka koštického Pavla a jeho ženy Heleny vznešený pán Jan Jiří Franc, hejtman koštický v letech 1681-1685. 10.4.1686 se tomuto hejtmanovi s manželkou Annou narodila dcera Marie Kateřina.

V letech 1686-1693 byl hejtmanem Albrecht Chládek. 28. 5. 1698 byl kmotrem při křtu Jana Františka, syna komorníka Adama Vágnera a jeho ženy Maří Magdaleny, vznešený pán Kryštof František Matheus Čimer, hejtman koštický a správce Jana Kašpara Proye z Geiselbergu. Dalšími kmotry byli František Jakub Vogel, důchodník z Libčevsi a Jan Klapka, obročník z Pátku. Ovšem v té době byla údajně již správa Koštic v lobkovické kanceláři v Libčevsi (1694).

Hejtmanovi byl podřízen důchodník, který vedl účetnictví, k ruce měl kontribučního a sirotčího písaře. Hejtmanovi též podléhal purkrabí nebo pojezdny, který zodpovídal za obchodní činnost statku a vsi a měl k ruce pivovarského a obročního písaře (ten se staral o polní hospodářství). Dále pojezdnému podléhal štolmistr, který měl na starosti vše okolo koní, a poplužní dvůr měl na starosti šafář. Šafářka, většinou jeho manželka, ale nemuselo to tak být, se starala o produkci mléka, chov prasat a drůbeže, stravování čeledi a děvečky (na 10 krav připadala jedna děvečka). Oba byli zodpovědní nejen za vykonanou práci, ale i za "soukromý" život čeledi. Měli dbát na jejich spořádané a mravné chování, píli a poslušnost. Šafář s mužskou čeledí vykonával všechny zemědělské práce na polích, lukách, zahradách a vinicích podle potřeby a roční doby. Měl na starost i osevní plán a palivové dříví. Zároveň pomáhali děvečkám s dobyt看em, prováděli těžší práce při zajištění chlívů a výběhů. Pečovali o náradí, budovy, ploty a lávky. Šafářka a děvečky se staraly o domácí práce jako předení, draní peří, úklid a příprava jídla. Pěstovala se zelenina a připravovala semena pro příští rok. V létě v průběhu žní se počet lidí pracujících ve dvoře rozšířil o námezdné žence. Čeleď se musela časně ráno shromáždit před šafářem a šafářkou, odkud nastupovala do práce, a večer se opět shromažďovala ke kontrole. Najímána byla za stravu a určitý plat obyčejně na jeden rok, obvykle na sv. Martina. Námezdní vztah poddaných upravovaly hospodářské instrukce a čeledi vrchnostenské řády.

Privilegovanou funkcí ve dvoře byl ovčácký mistr. Pobíral vysoký čelední plat a k tomu naturální deputát. Mohl mít vlastní domácnost (dnešní dům č. p. 39) a mohl chovat určitý počet, zpravidla 10%, vlastních ovcí. S jedním pacholkem obstarával 300-500 kusů ovcí. Jeho manželka pomáhala vesničankám při porodech. Byla též oblíbenou kmotrou.

Dále šafáři podléhal rybář, pivovarník a sladovník, polesný (lovčí, hajný), dráb, zahradník, pradleny. Zápisy v matrikách uvádějí jejich manželky jako rybářka, myslivcová..., což dnes působí trochu úsměvně. Zvláště působivý je zápis v matrice „ponocná“, tj. manželka ponocného. V Košticích to byl dědičně rod Zienertů. Zaměstnanci dvora byli z poddanských vrstev, dokonce přímo ze vsi, přesto však ve vesnici představovali cizí element.

Čeleď dvora bydlela v ratejně (čeledníku), čeleď konírny pobývala v tzv. holomčí světnici. Toto ubytování, z našeho pohledu zcela nedostatečné, bylo v té době přepychem oproti běžnému spaní čeledi ve statcích, kde se museli spokojit komorou nebo slámou ve stáji. Sirotci automaticky nastupovali do služby ve dvoře, i když už žili u jiného hospodáře. Některé provozovny v areálu dvora - prádelna, zahrada, kuchyně - sloužily pouze pro panstvo, úředníky a komorní služebnictvo. Pro čeleď tyto služby obstarávala šafářka. Pekárna zásobovala i čeleď. Kovárna, která byla mimo areál dvora, poskytovala služby i poddaným. Mlýn v dědičné smluvní držbě odváděl vlastníkově panství výmělné z obilí a měl např. povinnost vykrmovat vepře z mlýnského odpadu. Vrchnost časem donutila krčmáře, tehdy v č.p.1, odebírat pouze pivo z panského pivovaru.

Na vsi byl v té době kovář, mlynář, krčmář a dokonce vždy nějaký kolář, ať už v Košticích či přilehlých obcích (běžně to nebývalo v každé obci zvykem).

Nejvýhodnější živností na vsi byla krčma, proto si ji vymíňovali lokátoři či jejich pomocníci spolu s rychtou. Lokátor byl podnikatel, se kterým feudál uzavřel smlouvu o rozdělení pozemků určených k postavení usedlostí a jejich obydlí. Lokátor se stával rychtářem a vykonával výnosné činnosti: nejenom krčmář, ale i kovář, mlynář, řezník..., také obhospodařoval 1 - 5

svobodných lánů, z nichž neodváděl poplatky, mimo to dostával díl z pokut vybraných za prohřešky poddaných. Byl rovněž osvobozen od roboty. Nejznámějším krčmářem a rychtářem v Košticích byl Antonín Hittig z č.p. 1, který nechal postavit sochu sv. Jana Nepomuckého, založil kostel sv. Antonína a zasloužil se o koštické školství.

Pravomoc rychtářů a konšelů a možnost zasahovat do života ostatních sousedů byla značně rozsáhlá. Mívali značnou kompetenci správní i soudní. Bylo jim ukládáno, aby v krčmách nedovolovali hrát v kostky a karty, dbali, aby se o církevních svátcích nekonaly zakazované čary a zaklínání, pečovali o bezpečnost a dobrý mrav v obci, chránili zájmy vrchnosti a vykonávání jejich příkazů. V zimě se konaly velké neboli obecné soudy za přítomnosti celé vsi, tam se vykonávaly a řešily nejdůležitější záležitosti, např. převody majetku a závažnější spory (proto v pozemkových knihách najdeme předávání chalup vždy kolem Vánoc či Nového roku). Povinností celé obce vůči vrchnosti bylo dbát o mezníky vyznačující hranice vesnického území, jež byly často i hranicemi majetku vrchnosti. Dokonce bylo povinností vodit dospívající mládence kolem mezníků, kde dotyční dostávali „na pamětnou“, aby si zapamatovali, kde jsou hranice obce, a v budoucnu dbali o její bezpečnost.

Irena Hellerová

Kotlíkové dotace Ústeckého kraje

Žádosti o výměnu starých kotlů mohou obyvatelé Ústeckého kraje začít podávat na krajském úřadě již 25. ledna od 8 hodin. Formuláře lze doručit osobně nebo poštou. Lidé je budou moci odevzdávat až do konce března. Pro získání kotlíkové dotace však nestačí jen vyměnit kotel. Je třeba splnit i další podmínky. Celkem kraj v příštím roce rozdělí 162 milionů korun.

„Zásadní je, aby si lidé na našem webu našli seznam podporovaných výrobků. Svůj stávající kotel, který musí být na tuhá paliva s ručním přikládáním, mohou vyměnit jen za některý z výrobků uvedených na tomto seznamu, který vede Státní fond životního prostředí,“ upozorňuje Iva Tomešová z krajského odboru strategie přípravy a realizace projektů.

Na seznamu jsou certifikované kotle na hnědé uhlí, biomasu či dřevo, ale i tepelná čerpadla. Kromě výměny kotle je totiž potřeba provést doprovodné úspory. Lidé musí prokázat, že rodinný dům splňuje požadavky na energetickou třídu C nebo současně žádají o dotaci v programu Nová zelená úsporám nebo provedli alespoň jedno mikro energetické opatření. Těch je na seznamu celkem devět. Jedná se třeba o výměnu okna na nejstudenější straně, utěsnění oken nebo výměnu dveří. Náklady na tato opatření se mohou zahrnout do dotace do výše 20 tisíc korun.

K orientaci v podmínkách dotace je určen již zmiňovaný seminář dne 11. 2. 2016.

(Zdroj: http://ustecky.denik.cz/zpravy_region/kotlikove-dotace-odstartuji-uz-25-ledna-2016-20151219.html)

Tancování s medvědem

Medvěd je snad jediná maska, o níž víme, že patří k nejstarším a její historie je mimořádně dlouhá. Nechybí skoro v žádném masopustním průvodu. Masky je poměrně náročná a tvoří ji buď obrácený kožich (původně určitě pravá kůže z medvěda nebo jiného zvířete), anebo oděv z pytloviny, pošitý či omotaný slámou nebo hrachovinou. Hrachovina (usušené stonky hrachu) se s oblibou používala už od středověku. Hrách byl běžnou plodinou, a proto zbývaly po sklizni lusků stonky, jež se sušily. Na maskách vypadaly dekorativně. Celou masku by měla korunovat medvědí hlava, slaměná špičatá čepice, případně slaměný ocas nebo zvonec.

Medvěd většinou nechodí sám, ale spolu s medvěďákem, který ho vodí na řetěze a občas přetáhne býkovcem. Naoko ho tak trestá za neposlušnost, mručení, skákání a vrážení do lidí. Ze starých záznamů je patrné, že kdysi chodil medvěd po čtyřech. U tlamy míval velký zámek s řetězem, při každé zastávce se zvedl na zadní a tancoval, k čemuž mu medvěďák hrál na píšťalu. Zastávek nebylo málo, a tak někdy medvěda vozili. Ženy a dívky z každého domu si s ním musely zatancovat; odmítnout nešlo, i když byl někdy příliš dotěrný a rozverný. Ženy často při tanci vyskakovaly vysoko, to aby jim vyrostl vysoký len nebo konopí. Zvyk „skákání na len a konopí“

který se později uplatňoval i při posvícenských tanečních zábavách, je pravděpodobně velmi starý.

Hospodyně se vždycky snažily medvědům tajně odtrhnout kousek hrachoviny, kterou pak dávaly drůbeži, aby dobře seděla na vejcích. Medvědi se bránili tím, že mezi hrachovinu ukryli pichlavé trní, aby jim alespoň kousek „obleku“ zbyl. Medvědi se těšili hlavně na oblíbený zvyk popadnout některou z přihlížejících dívek a žen a vyválet ji na zemi ve sněhu. Nenapadne-li v masopustních dnech sníh, bývají medvědi smutní, protože o tuto zábavu přijdou.

I tak zůstal smysl poskakování masky medvěda kolem hospodyně, válení ve sněhu, u symbolických polibků a poplácávání celkem jednoznačný – přání a vinšování k plodnosti mužů a žen. Průvod byl ukončen „zastřelením“ Medvěda, jemuž se předtím četl barvitý rozsudek.

Přehled nejbližších akcí:

Sobota 30. ledna 2016	Výtvarná dílna pro děti	14.00	sál KD Koštice
Sobota 13. února 2016	Masopust		podrobnosti na plakátech

Kontakty: ou-kostice@obeckostice.cz, tel.: 415 693 541, www.mesta.obce.cz/kostice